

ОСОБЛИВОСТІ НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ СТУДЕНТІВ

Освіта – один із основних видів діяльності молоді, сфера цілеспрямованого формування особистості, в якій процеси соціалізації набувають упорядкованих форм та суспільно значущих стандартів та орієнтирів. Стандарти освіти реалізуються у тих знаннях, цінностях та нормах діяльності, які стають його змістом. Орієнтирами освіти молоді є очікувані результати, що виражаються в конкретних соціальних ролях, до яких молода людина готується в процесі цілеспрямованої соціалізації.

Неформальна освіта – вид безперервної освіти. Воно здійснюється поза формальної освітньої системи і тому регламентовано місцем отримання, терміном і формою навчання, вимогами державної атестації. Основу простору неформальної освіти має становити розвиток особистісного потенціалу, який проявляється в готовності людини в умовах, що змінилися, ставити перед собою цілі, знаходити способи і засоби для їх досягнення за допомогою безперервної самоосвіти. Головним орієнтиром розвитку неформальної освіти студентської молоді визначається її доступність за одночасного успішного використання наявних ресурсів. Це диктує нові вимоги до процесу безперервної освіти майбутніх фахівців, наближення його до персональних запитів особистості та до реальної майбутньої професійної діяльності. Проектування змісту неформальної освіти має бути пов'язане з розвитком загальнокультурної компетентності та особистісних якостей студентської молоді.

Термін «неформальна освіта» увійшов у науковий обіг європейських країн наприкінці ХХ століття. Він став зрозумілим і своєчасним як реакція на актуальні суспільні зміни, на створення умов для розвитку окремих категорій людей та соціальних груп. Н. Павлик доходить висновку, що процес виникнення та уживання терміну відбувався еволюційним шляхом – через поступове поширення та поглиблення розуміння альтернативних форм освіти [4].

У сучасній науковій літературі існують різні підходи до визначення неформальної освіти як педагогічної дефініції. Зокрема, неформальну освіту розглядають як форму освіти дорослих (А. Гончарук, Н. Горук, С. Зінченко, Н. Сулаєва, Л. Тимчук та ін.); як умову реалізації концепції неперервної освіти (Н. Верхоглядова, В. Давидова, Ю. Деркач, М. Лещенко та ін.); як синонім позашкільної або позааудиторної освітньої діяльності (Т. Кристопчук, В. Стрижалковська, І. Яковлева та ін.); як неструктурований, безсистемний та нецілеспрямований процес пізнання нового або об'єднання за інтересами (С. Закревська, Г. Нестеренко, О. Тишкова та ін.).

Але було б недалекоглядно говорити про неформальну освіту лише з огляду на аудиторію, що вже має певний рівень освіти й потребує подальшого професійного розвитку. Підвалини неформальної освіти, чіткої мотивації на подальше вдосконалення себе як професіонала мають бути закладені вже в закладі вищої освіти. Саме студентська молодь є сензитивною щодо пошуку та визначення стратегічних життєвих цілей, потреби гармонійного включення в діяльність різних соціальних інституцій, підвищення соціального статусу шляхом реалізації індивідуальних, особистісних програм життєдіяльності [4]. Ці можливості створюються зокрема й шляхом участі у різних видах неформальної освіти.

Залучення саме студентської спільноти до неформальної освіти віднедавна перебуває у полі зору науковців. Так, використання інформаційно-комунікаційних технологій під час неформального навчання майбутніх учителів математики розглядають В. Величко та О. Федоренко [1]. Н. Сулаєвою обґрунтовано концепцію неформальної мистецької освіти майбутніх учителів у художньо-творчих колективах закладів вищої педагогічної освіти [7]. Неформальна освіта як чинник професійного розвитку майбутніх учителів стала предметом розгляду Т. Скорик і В. Вергунової [6]. Формування громадянської компетентності майбутніх педагогів у контексті освіти дорослих досліджено у роботах В. Піддячого [5]. Сучасні способи організації неформальної освіти майбутніх освітян охарактеризовані в роботах В. Одарченко, О. Кузнецової, О. Акімової [3].

Неформальна освіта є важливою складовою функціонування сучасних спільнот молоді, допомагає їх учасникам освоювати нові соціальні ролі, сприяє розвитку в межах обраних напрямків професійної освіти. Рівень неформальної освіти та способи її здобуття залежать від рівня формальної освіти. Обидві форми освіти безпосередньо взаємопов'язані і впливають на розвиток та функціонування студентської молоді.

Ми виділяємо такі практики неформальної освіти залежно від способу отримання необхідних знань: *індивідуальні*, які є несистематизованим навчанням, стихійним освоєнням знань і навичок шляхом індивідуального опанування інформації та здійснення практичної діяльності; *колективні* або *групові*, які виступають як спільна освітня діяльність неформального характеру, спрямована на демонстрацію повсякденних практик молодіжних спільнот з метою поширення знань і досвіду, необхідних для успішного функціонування у їх межах. Виділено також такі практики неформальної освіти, як *творчі*, результатом яких є особистісно-значущий творчий продукт, та *відтворюючі*, що призводять до вироблення загальної моделі поведінки та її відтворення в межах молодіжної спільноти.

Для представників студентської спільноти характерні індивідуальні практики здобуття неформальної освіти, оскільки їх життєві інтереси, індивідуально-пізнавальні потреби надають можливість здійснювати індивідуальний пошук способів їх задоволення. Серед основних індивідуальних практик здобуття неформальної освіти поширені такі: перегляд фільмів, читання книг, самоосвіта через використання мережі Інтернет та ін.

Групові практики здобуття неформальної освіти також поширені серед здобувачів вищої освіти і є значущими у процесі здобуття ними нових знань. Їм притаманний творчий характер неформальної освіти, результатом якого є набуття здобувачами освіти особистісно значимих знань і умінь у сферах діяльності, що їх цікавлять. Накопичені знання дозволяють виробляти творчий продукт.

Характерні риси неформальної освіти студентської молоді – висока мотивація та мобільність, динамічність змісту та технологій її освітньої діяльності. Не викликає сумніву той факт, що неформальна освіта виступає одним із дієвих мотивуючих засобів, покликаних забезпечити задоволення освітніх потреб майбутніх фахівців. Основою організації неформального освітнього процесу стає його індивідуалізація, спрямована конкретні, переважно життєво важливі цільові установки кожного здобувача освіти.

Таким чином, неформальна освіта набуває все більшого значення у якості інструменту професійного розвитку людини, здатним забезпечити відповідь на виклики сучасного суспільства. Засобами неформальної освіти здійснюється реалізація індивідуальної освітньої траєкторії здобувачів вищої освіти, що поєднує формальну підготовку в межах освітньої системи і самостійно спрямований розвиток з використанням наявних можливостей.

Список використаних джерел:

1. Величко В.Є., Федоренко О.Г. Застосування ІКТ у неформальному навчанні майбутніх учителів математики.
URL: https://www.researchgate.net/publication/366709790_Electronic_learning_technologies_as_a_modern_means_of_educational_activity/fulltext/63af857b097c7832ca7b259f/Electronic-learning-technologies-as-a-modern-means-of-educational-activity.pdf?origin=scientific-contributions.
 2. Дрозд Т. Взаємозв'язок формальної та неформальної освіти в контексті діяльності закладу вищої освіти. *Науковий вісник Вінницької академії безперервної освіти*. Вип. 4. 2023. С.72-81.
URL: <https://journals.academ.vinnica.ua/index.php/eco-pa/article/view/86/82>.
 3. Одарченко В.І., Кузнєцова О.В., Акімова О.М. Сучасні підходи організації неформальної освіти в процесі підготовки майбутніх вчителів у ЗВО. *Danish Scientific Journal*. 2020. N 43. С. 25–29.
URL: http://repository.khpa.edu.ua:8080/jspui/bitstream/123456789/1926/1/Kuz_st2.pdf
 4. Павлик Н.П. Теорія і практика організації неформальної освіти майбутніх соціальних педагогів: монографія. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2018. 350 с.
URL: <http://eprints.zu.edu.ua/29815/1/%D0%9F%D0%B0%D0%B2%D0%BB%D0%B8%D0%BA%D0%9D%D0%B5%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BD%D0%B0%D0%9E%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%B0%D0%9C%D0%BE%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D1%96%D1%8F.pdf>
 5. Піддячий В.М. Формування громадянської компетентності майбутніх педагогів у контексті освіти дорослих. *Тенденції розвитку освіти дорослих в Україні та зарубіжжі*: матеріали тез доповідей Звітної науково-практичної конференції Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України за 2019 рік (25-26 березня 2020 р.). Ін-т педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна НАПН України. Київ : ДКС Центр, 2020. 138 с.
URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/722925/1/%D0%9F%D1%96%D0%B4%D0%B4%D1%8F%D1%87%D0%B8%D0%B9%20%D0%92.%D0%9C.%D0%A2%D0%B5%D0%B7%D0%B8.pdf>.
 6. Скорик Т. В., Вергунова В. С. Неформальна освіта як чинник професійного розвитку майбутніх учителів. *Синергія формальної, неформальної та дуальної освіти майбутніх фахівців дошкільної та початкової освіти*: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнародною участю (11-12 червня 2021 року, Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка). Чернігів, 2021. С. 86-89.
 7. Сулаєва Н.В. Аксиологічні орієнтири неформальної мистецької освіти майбутніх учителів. *Мистецтво та освіта*. 2017. № 4. С. 2-5. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/mtao_2017_4_2.
- нотація.** Михайленко О. Особливості неформальної освіти студентів. Стаття присвячена проблемі неформальної освіти як різновиду неперервної освіти у стратегії побудови здобувачами вищої освіти індивідуальної освітньої траєкторії, особистісного і професійного розвитку.
- Ключові слова:** безперервна освіта, неформальна освіта, студенти, індивідуальна траєкторія розвитку.
- Abstract.** Mykhailenko O. Peculiarities of non-formal education of students. The article is devoted to the problem of non-formal education as a type of continuous education in the strategy of building an individual educational trajectory, personal and professional development by higher education applicants.
- Keywords:** continuous education, non-formal education, students, individual development trajectory.